

Rapport: Sjøfugltellinger langs Østfoldkysten – resultater 2018-2020

Kvinand (Foto: Ole-Håkon Heier).

Ole-Håkon Heier, NJFF Østfold

**NORGES Jeger-
OG Fiskerforbund**

Innhold

Rapport: Sjøfugltellinger langs Østfoldkysten – resultater 2018-2020.....	1
Innledning.....	3
Material og metoder	3
Skjemaet, soner og arter	3
Informasjon.....	4
Resultater	4
Sesongen 2018-2019	4
Totalt antall skjemaer og observasjoner	4
Artsobservasjoner.no i samme periode	4
Sesongen 2019-2020	5
Totalt antall skjemaer og observasjoner	5
Artsobservasjoner.no i samme periode	5
Begge år: 2018-2020	5
Totalt antall skjemaer og observasjoner	5
Artsobservasjoner.no i samme periode	6
Eggen og Fjellbakk 1995	6
Østfold fylkeskommune 2010-2012	6
Oppsummert/Konklusjon	6
Takk til	7
Referanser	7
Vedlegg: Bakgrunn	8
Jakttidshøring 2015-2016	8
Ærfugl	8
Dykk- og fiskender	8
Stokkand	8
Svartand	8
Skarv	9
Oppsummert	9

Innledning

Norges jeger- og fiskerforbund (NJFF) satte høsten 2018 i gang et telleprosjekt for å fremskaffe mer kunnskap om forekomsten av skarv og de vanligste andeartene langs Østfold-kysten i perioden utenom sommeren. Prosjektet baserte seg på at privatpersoner fylte ut skjemaer på observert fugl per dag og sendte disse til NJFF Østfold.

Det ble skrevet en egen rapport for 2018-2019. Disse resultatene er også inkludert i denne rapporten.

Material og metoder

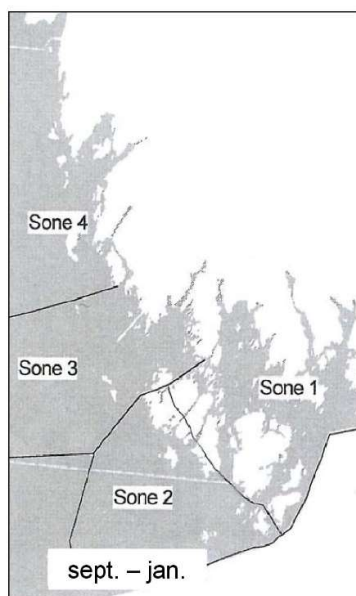
Innsamling av data er basert på at alle som har vært minst en time ved kysten i periodene 20.08.2018-30.04.2019 og 20.08.2019-30.04.2020 og har observert utvalgte fuglearter kan sende inn et observasjonsskjema til NJFF Østfold.

Skjemaet, soner og arter

På skjemaet fyller man ut navn, e-post-adresse, dato og antall timer man var ute, om man var på land eller i båt evt. begge deler, på jakt, fiske eller annen aktivitet, sted (eget valg hva man fyller inn), sone (se under), og antall fuglearter observert av et utvalg arter (se under).

Vi har delt Østfold-kysten i 4 soner:

1. Torsnes/ Skjeberg/ Hvaler innen-skjærs.
2. Hvaler uten-skjærs/ Tisler/ Heia osv.
3. Onsøylandet/ Hankø til Kråkerøy og ut i skjærgården/ Missingane, søster osv.
4. Fra Hankø i syd til Moss i Nord og ut i skjærgården/ Sletter/ Rauer osv.

Følgende valgmuligheter står på skjemaet når det gjelder fugl: skarv, ærfugl hann, ærfugl hunn, svartand, stokkand, kvinand, siland og laksand.

Informasjon

Vi informerte godt om sjøfugltellinger fra starten av det første året tilbake i august 2018. Vi kunne dermed bygge videre på dette i 2019-2020.

I 2019 åpnet vi tellingene ved å arrangere et informasjonsmøte om prosjektet i Onsøy den 15. august. Prosjektet har blitt jevnlig annonsert på våre websider, Facebook-sider, i medlemsbladet Østfold-info og på e-poster til våre 29 lokalforeninger og de drøyt 80 kontaktpersonene i lokalforeningene.

Følgende tekst har blitt publisert:

Rapportering av sett sjøfugl:

Vi trenger mest mulig enkel informasjon om observert sjøfugl langs Østfold-kysten. Her finner du skjema for rapportering av observasjoner: ([link til skjema](#)). Merk at kysten er delt inn i 4 soner.

Fyll ut et skjema hver gang du har vært ved kysten en time eller mer. Lagre skjema og send det på e-post til ostfold@niff.no

Du kan også fylle ut skjema på papir. Skriv ut skjema og send det til oss per post, eller lever det til en kontaktperson i din lokalforening. Du kan sende inn ett skjema eller samle opp og sende mange på en gang.

Vi fikk ekstra drahjelp av f.eks. Onsøy JFF, som annonserte premier blant de som leverte skjemaer.

Resultater

Sesongen 2018-2019

Totalt antall skjemaer og observasjoner

På tross av relativt stor innsats for å forsøke å få folk til å sende inn skjemaer, mottok vi bare **21 skjemaer fra 10 forskjellige personer** i perioden. Dette utgjør til sammen **102 observasjoner** (fugleart/dag/person).

Det ble observert 5.572 ærfugl, 1.322 svartand, 784 skarv, 207 stokkand, 199 kvinand, 54 siland, 30 laksand. Sum = 8.168. Andelen av de forskjellige artene av det totale antallet observerte fugl blir som følger: ærfugl 68 %, svartand 16 %, skarv 10 %, stokkand 3 %, kvinand 2 %, siland <1 %, laksand <1 %.

Det er observert fugl i alle fire sonene, på 17 forskjellige dager. Vi fikk inn flere rapporter den første felles tellehelga i oktober, men ingen på de felles tellehelgene i november og april.

Artsobservasjoner.no i samme periode

Til sammenligning er det i perioden 20-8-18 t.o.m. 30-4-19 rapportert inn 1.145 observasjoner (fugleart/dag/person) (antall observerte fugl AOF = 31.261) av ærfugl på **artsobservasjoner.no** i kommunene Moss, Rygge, Råde, Fredrikstad, Hvaler, Sarpsborg og Halden i Østfold. Tilsvarende tall for stokkand er 1.387 (AOF: 76.213), kvinand 1.285 (52.153), storskarv 1.264 (AOF: 9.187), siland 998 (AOF: 9.980), laksand 464 (AOF: 2.048), svartand 197 (AOF: 2.192), og toppskarv 46 (AOF: 334). Summen av disse blir **6.786 observasjoner**. Sum antall observerte fugl blir **183.368**.

Dette inkluderer også innlandet i de aktuelle kommunene. Det er også en usikkerhet knyttet til korrekt artsbestemmelse, siden de fleste innmeldinger ikke er validert. Andelen av de forskjellige artene av det totale antallet observerte fugl blir som følger: ærfugl 17 %, svartand 1 %, skarv 5 %, stokkand 42 %, kvinand 28 %, siland 5 %, laksand 1 %.

Sesongen 2019-2020

Totalt antall skjemaer og observasjoner

På tross av øket innsats for å forsøke å få folk til å sende inn skjemaer, oppnådde vi ingen større forbedring av oppslutningen. Vi fikk inn **37 skjemaer fra 10 forskjellige personer** i perioden. Vi hadde altså akkurat like mange observatører som året før, men de som rapporterte var altså flinkere til å rapportere fra flere dager ute. Observasjonene fra en enkelt observatør måtte forkastes pga. uleselig skrift og at vedkommende ikke svarte på vår oppfølgende kontakt for å tyde skjemaet, vedkommende er ikke blant de 10.

Dette utgjør til sammen **184 observasjoner** (fugleart/dag/person). Altså observerte hver person i gjennomsnitt flere av de aktuelle fugleartene på en dag i 2019-2020 enn i 2018-2019. I 2019-2020 var observatørene i gjennomsnitt ute i 4,4 timer, mens det samme tallet var 4,23 i 2018-2019. Årsaken lå dermed ikke i lengre turer.

Det ble observert 4.032 ærfugl, 1.489 skarv, 690 svartand, 242 kvinand, 121 stokkand, 87 siland, 36 laksand. Sum = 6.697. Andelen av de forskjellige artene av det totale antallet observerte fugl blir som følger: ærfugl 60 %, skarv 22 %, svartand 10 %, kvinand 4 %, stokkand 2 %, siland 1 %, laksand <1 %.

Det er observert fugl i alle fire sonene, på 35 forskjellige dager.

Artsobservasjoner.no i samme periode

Til sammenligning er det i perioden 20-8-19 t.o.m. 30-4-20 rapportert inn 1.690 observasjoner (fugleart/dag/person) (antall observerte fugl AOF = 32.144) av ærfugl på **artsobservasjoner.no** i kommunene Moss (Rygge er inkludert i Moss i perioden, de ble en kommune fra 1-1-2020), Råde, Fredrikstad, Hvaler, Sarpsborg og Halden i Østfold. Tilsvarende tall for storskarv 1.496 (AOF: 13.320), svartand 409 (AOF: 2.158), kvinand 1.545 (51.778), stokkand er 1.554 (AOF: 122.448), siland 1.250 (AOF: 13.765), laksand 409 (AOF: 1.429), og toppskarv 39 (AOF: 262). Summen av disse blir **8.392 observasjoner**. Sum antall observerte fugl blir **237.304**.

Dette inkluderer også innlandet i de aktuelle kommunene. Det er også en usikkerhet knyttet til korrekt artsbestemmelse, siden de fleste innmeldinger ikke er validert. Andelen av de forskjellige artene av det totale antallet observerte fugl blir som følger: ærfugl 14 %, svartand 1 %, skarv 6 %, stokkand 52 %, kvinand 22 %, siland 6 %, laksand <1 %.

Begge år: 2018-2020

Totalt antall skjemaer og observasjoner

Vi har i perioden fått inn **58 skjemaer fra 16 forskjellige personer**. Dette utgjør til sammen **286 observasjoner** (fugleart/dag/person).

Det ble observert 9.604 ærfugl, 2.273 skarv, 2.012 svartand, 441 kvinand, 328 stokkand, 141 siland, 66 laksand. Sum = 14.865. Andelen av de forskjellige artene av det totale antallet observerte fugl blir som følger: ærfugl 65 %, skarv 15 %, svartand 14 %, kvinand 3 %, stokkand 2 %, siland 1 %, laksand <1 %.

De høyeste antallene med observert fugl (600 eller mer) på en dag/tur er: ærfugl hann og hunn (1250 ind., sone 1-2, november 2018), ærfugl hann og hunn (1200 ind., sone 2, november 2018), ærfugl hann og hunn (1108 ind., sone 2, oktober 2018), ærfugl hann og hunn (1005 ind., sone 2, november

2018), svartand (1000 ind., sone 2, november 2018), ærfugl hann og hunn (850 ind., sone 2, oktober 2019), og ærfugl hann og hunn (650 ind., sone 2, oktober 2019). Til sammen utgjør disse 7063 individer fordelt på 13 observasjoner, dvs. hele 48 % av det totale antallet observerte fugler.

Artsobservasjoner.no i samme periode

Det er i perioden 20-8-18 t.o.m. 30-4-20 rapportert inn 2.835 observasjoner (fugleart/dag/person) (antall observerte fugl AOF = 63.405) av ærfugl på **artsobservasjoner.no** i kommunene Moss (Rygge er inkludert i Moss i perioden, de ble en kommune fra 1-1-2020), Råde, Fredrikstad, Hvaler, Sarpsborg og Halden i Østfold. Tilsvarende tall for storskarv 2.760 (AOF: 22.507), svartand 606 (AOF: 4.350), kvinand 2.830 (103.931), stokkand er 2.941 (AOF: 198.661), siland 2.248 (AOF: 23.745), laksand 873 (AOF: 3.477), og toppskarv 85 (AOF: 596). Summen av disse blir **15.178 observasjoner**. Sum antall observerte fugl blir **420.672**.

Dette inkluderer også innlandet i de aktuelle kommunene. Det er også en usikkerhet knyttet til korrekt artsbestemmelse, siden de fleste innmeldinger ikke er validert. Andelen av de forskjellige artene av det totale antallet observerte fugl blir som følger: ærfugl 15 %, svartand <1 %, skarv 5 %, stokkand 47 %, kvinand 25 %, siland 6 %, laksand <1 %.

Eggen og Fjellbakk 1995

Til sammenligning var det i *Eggen & Fjellbakk (1995)* observert 212.329 ærfugl, 39.598 svartand, 30.175 storskarv, 7.277 kvinand og 2.657 laksand. Sum = 292.936. Stokkand og siland er ikke omtalt i denne rapporten. De fikk åpenbart inn langt flere skjemaer enn det vi har lyktes med, selv om dette var for 6 år.

Som i vår undersøkelse ble telleskjemaer her levert inn av folk tilknyttet jeger- og fiskerforeningene. Siden stokkand ikke var med som art i tellingene, kan vi ikke sammenligne dataene direkte med det som ligger på artsobservasjoner.no, men vi ser at også her utgjør ærfugl en stor andel av de observerte fuglene.

Østfold fylkeskommune 2010-2012

Østfold fylkeskommune samlet også inn skjemaer i 2010-2012. Dette skjemaet var mer omfattende, med sortering på 23 forskjellige arter og i tillegg to samlegrupper for relativt like arter.

Dataene er ikke sortert i soner, men nesten alle observasjoner er angitt med steds-/områdenavn.

Fylkeskommunen fikk i perioden inn **67 skjemaer fra 17 forskjellige personer**. Dette utgjør til sammen **285 observasjoner** (fugleart/dag/person) for de samme artene som vi har registrert (vi har sett bort fra de andre artene).

Det ble observert 20.611 ærfugl, 2.613 skarv, 418 svartand, 375 kvinand, 403 stokkand, 356 siland, 12 laksand. Sum = 24.788. Andelen av de forskjellige artene av det totale antallet observerte fugl blir som følger: ærfugl 83 %, skarv 11 %, svartand 2 %, kvinand 2 %, stokkand 2 %, siland 1 %, laksand <1 %.

Av de artene som ikke vi har inkludert ble det observert flest grågås (1808) og gravand (207).

Oppsummert/Konklusjon

Fordelingen mellom antall individer av observert fugl er tydelig forskjellig mellom dataene fra artsobservasjoner.no og jeger- og fiskerforeningsmedlemmenes rapporteringsskjemaer (heretter

forkortet JFF). JFF finner forholdsvis langt flere ærfugl og svartender enn hva som er rapportert inn på artsobservasjoner.no.

Dette kan sannsynligvis forklares med at rapportørene på artsobservasjoner for den stor del domineres av folk som befinner seg på land, kontra rapportørene fra JFF, som for en stor del rapporterer fra båt eller skjær utenfor fastlandet. I tillegg har vi kun vært i stand til å rapportere etter kommunegrenser i dataene fra artsobservasjoner.no, og dermed har vi fått med hele innlandet i alle kystkommunene. Dermed blir også stokkand en dominerende art i datamaterialet derfra.

48 % av det totale antallet observerte fugler fra JFF kommer fra kun 6 % av observasjonene. I dette materialet dominerer ærfugl. De fleste av disse observasjonene er fra utenfor Hvaler-kysten (sone 2), og dermed i et område der få ferdes og været ofte ikke innbyr til å ta turen ut. Dette sier mye om hvor viktig det er å ha gode tall for de områdene som er utenfor rekkevidde for de fleste som ferdes langs kysten.

Når vi avslutter disse sjøfugltellingene i 2021 (det kommer en rapport til, der vi forhåpentligvis har enda mer data slik at vi kan se enda grundigere på resultatene) oppfordrer vi alle medlemmer i jeger- og fiskerforeninger til å bruke artsobservasjoner.no. Dermed vil det bli noe bedre balanse i tallene som finnes der, selv om det nok alltid vil måtte kunne forventes underrapportering av tall fra det åpne hav kontra fastlandet, både pga. at færre ferdes der, og at været ikke sjelden begrenser muligheten til å komme seg ut og telle på havet og skjær og holmer.

Takk til

- Vidar Holthe, Reinert Fredriksen, Bjørn Willy Abrahamsen, Roy Bye, Tormod Nyquist, Rolf Svendsen og Rene Gangestad, kontaktpersoner i lokalforeningene.
- Anniken Bøckmann, for innlegging av data i regneark.
- De som sendte inn skjemaer.

Referanser

- Eggen, Jan-Erik & Fjellbakk, Åsmund. Forekomst av 6 vanlige sjøfuglarter på Østfoldkysten 1989-1995, 1995.

Vedlegg: Bakgrunn

Jakttidshøring 2015-2016

I Skagerrakområdet er det særlig i Østfold at tilgangen til jakt på sjøen har stor betydning for allmenhetens jaktadgang. Artene storskarv, ærfugl og svartand har størst jaktlig betydning.

Vi mente i forbindelse med jakttidsrevisjonen i 2015-2016 at bestandssituasjonen for disse artene i våre områder var tilsvarende eller bedre (for storskarv da spesielt pga. underarten *sinensis*) enn i de to foregående jakttidshøringene. Vi fikk imidlertid ikke gjennomslag for alle våre ønsker. Det ble derfor bestemt at vi skulle samle inn skarvehoder for å se på fordelingen av storskarv (art *carbo* og underart *sinensis*, egne rapporter), og gjennomføre egne sjøfugltellinger av utvalgte arter for å bedre kunne begrunne egne innspill.

Her er en kort gjennomgang av våre innspill og den endelige bestemte jakttiden (avvik merket rødt) (SUNG = SamarbeidsUtvalget for Nedre Glomma = et utvalg lokale jeger- og fiskerforeninger langs kysten i Fredrikstad, Hvaler og Råde):

Ærfugl

NJFF Østfold: Hos oss vil: 1) senere jakttid gi endring i kjønns og alders-fordeling i uttaket, 2) fredning av hunnfugl medføre det samme, 3) dagskvoter være lite interessant for jegerne, da været bestemmer mulighetene for utbytte. NINA-rapporter viser at den ærfugl-bestanden vi jakter på er en annen enn den de jakter på lenger nord i Norge. Vi mener at jakttiden bør utvides i etterkant til og med januar.

SUNG: Vi mener jakttiden bør settes til 1.11.-31.1. I desember og januar foreslår vi at det kun skal være tillatt å beskutte hanfugl. Dette begrunnes med at da vil det bli beskattet mindre stamfugl. Det er imidlertid flest stamfugler i skjærgården i oktober. I november-januar er det mye «trekkfugl».

Resultat: Jakttid 1.10.-**30.11**. Kun hannfugl.

Dykk- og fiskender

NJFF Østfold: Vi ønsker at jaktstart fortsatt skal være fra 10.9. Flere av disse artene jaktes fra dette tidspunktet i innlandet.

SUNG: Vi har ved tidligere revisjoner ytret ønske om utvidet jakt på fiskender som f.eks. Laksand, Siland og Kvinand. Ønsket er jakt ut januar og februar. Laksanda kommer til Østfold-kysten sent på året, så uttak av denne arten er ubetydelig under ordinær jakt. Vi foreslår ny jakttid: 01.10 – 28.02 for jakten på hav og fjord fra svenskegrensen til og med Vest-Agder.

Resultat: Jakttid toppand, kvinand, siland, laksand 10.9.-**23.12**.

Stokkand

NJFF Østfold: Vi ønsker at jaktstart på gressender fortsatt skal være fra 21.8. i innlandet.

SUNG: Vi ønsker jakt på arten ut januar. Isen legger seg i dammer og tjern, og da trekker stokkanda ut i åpent farvann hvor den kan beskattes. Foreslått jakttid: 01.10 – 31.01. for jakten på hav og fjord fra svenskegrensen til og med Vest-Agder.

Resultat: Hav og fjord jakttid 10.9.-**23.12**. I innlandet jaktstart 21.8.

Svartand

NJFF Østfold: Svartand hekker stadig høyere til fjells og det registreres dermed bestandsnedgang i noen hekkeområder i Skandinavia og økning i andre. Jaktuttaket er i hovedsak ungfugl med

opprinnelse i en stor og stabil overvintringsbestand i Nordvest-Europa. Vi mener det bør fastsettes jakttid 10.9. – 23.12. i områdene begrenset av §32 i Skagerrakfylkene.

Resultat: Jakttid 10.9.-23.12.

Skarv

NJFF Østfold: Vi mener at det skal kunne jaktes storskarv (inkludert underarter) fra 10.8. i ferskvann og 21.8 i sjøen, og at jakttiden også forlenges til 28.2. både i sjø og ferskvann.

SUNG: Vi ønsker en generell utvidelse av jakttiden (både storskarv og mellomskarv) til 21.8.– 23.12, samt jakt fra 10. september for den frie jakten på hav og fjord fra svenskegrensen til og med Vest-Agder. Vi kan bifalle NJFFs sitt forslag, men et ønske er at skarven kan jaktes på (for den frie jakt på hav og fjord) fra 21.8.-28.2. Hvis det menes alvor om å beskatte skarven hardere, bør forslaget bifalles. Begrunnelsen for økt jakttrykk, er at storskarven beiter på sjøørrettyngel, flyndre, småtorsk, ål m.m.

Resultat: Ferskvann: 10.8.-23.12. **Saltvann: 1.10.-30.11. (kun ungfugl med hvit buk).**

Med bakgrunn i dette ønsker vi derfor å dokumentere forekomsten av andefugler utover senhøsten og vinteren, og ikke minst skarv. Dette gjøres ved bruk av telleskjemaene. Sistnevnte gjøres i tillegg spesifikt gjennom innsamling av hoder fra skutte skarv, der vi ser på andelen av underarten *sinensis* fordelt på de fire områdene.

Oppsummert

Vi fikk altså ikke gjennomslag for lengre jakttid på ærfugl, dykk- og fiskender, stokkand og skarv. I tillegg ble det kun tillatt å skyte ung skarv med hvit buk.